

am

OKRUGLI STOL

—
KSENIJA
VINSKI-GASPARINI —
DAMA
HRVATSKE
ARHEOLOGIJE

—
KNJIGA SAŽETAKA

Z

28-10-2019

—
arheološki
muzej
u zagrebu
archaeological
museum
in zagreb

OKRUGLI STOL

—

**KSENIJA
VINSKI-GASPARINI —
DAMA
HRVATSKE
ARHEOLOGIJE**

—

KNJIGA SAŽETAKA

28-10-2019

—

arheološki
muzej
u zagrebu
archaeological
museum
in zagreb

07 **Program okruglog stola**

09 **Uvodna riječ**
Sanjin Mihelić

10 **Životopis Ksenije Vinski-Gasparini**
Dubravka Balen-Letunić

15 **Sažeci**

PROGRAM

09.30–10.00	Okupljanje sudionika
10.00–10.20	Pozdravni govori Sanjin Mihelić , ravnatelj Arheološkog muzeja u Zagrebu Dubravka Balen-Letunić , muzejska savjetnica Arheološkog muzeja u Zagrebu, u mirovini Tihomila Težak-Gregl , predstojnica Katedre za prapovijesnu arheologiju Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu Moderator Tihomila Težak-Gregl
10.20–10.40	Ana Solter, Jacqueline Balen Ksenija Vinski-Gasparini – dama hrvatske arheologije
10.40–11.00	Daria Ložnjak Dizdar Retrospektiva i važnost istraživačkog rada Ksenije Vinski-Gasparini o kasnom brončanom dobu i početku starijeg željeznog doba
11.00–11.20	Snježana Karavanić Grupa Zagreb – od vizije do realizacije
11.20–11.40	Martina Blečić Kavur Sve je moguće! Ostave sjevernog Jadrana u kontekstu novih istraživanja
11.40–12.00	Saša Kovačević Stopama Ksenije Vinski-Gasparini u Martijancu (1957.), Jalžabetu (1963.) i varaždinskoj Podravini – rezultati novih istraživanja
12.00–12.20	Ivan Drnić Ksenija Vinski-Gasparini i istraživanje groblja pod humcima u selu Goričan
12.20–12.40	Maja Bunčić Doprinos Ksenije Vinski-Gasparini srednjovjekovnoj arheologiji
12.40–13.00	Završna riječ
13.00	Otvorenje izložbe Ksenija Vinski-Gasparini – dama hrvatske arheologije

Sanjin Mihelić

Arheološki muzej u Zagrebu
ravnatelj@amz.hr

Stoljeće? Ta ima li uopće ičeg neopipljivijeg i neuhvatljivijeg na ovom svijetu? Ma koliko tražili, teško ćemo mu u tome naći ravna, pa sve da se uteknemo sad zraku ili vjetru, sad prahu ili metru. A posve isto opet vrijedi i ako mu opisujemo materijalnost i postojanost, jer daleko bi imali tragati da nađemo okvire tako čvrste da zadrže čitave svjetove i ratove, i sve vjekove ljudske.

Kažu za stoljeće da je dobar sluga, ali loš gospodar. Pa neka i jest svakodnevna istina da je zapravo riječ o novcu, na ovim stranicama to ne vrijedi. U pradavnim stoljećima nad kojima je gospodarila Dama novca ionako nije bilo.

Malo se tko znao tako sprijateljiti s njima kao Ksenija Vinski-Gasparini. I malo ih je tko znao učiniti tako stvarnima i tako jasnima. Sva ta brončanodobna i željeznodobna stoljeća ona je ukrotila, njegovala i naposljetku prometejski prenijela nama.

U stoljeću koje nas danas najviše zanima, ona se više ne pojavljuje kao gospodar, već kao njegova Bit, upisujući u njegov okvir svoje zadarske, benkovačke, beogradske, zagrebačke i sve ostale svoje dane, uvlačeći u njega svoja istraživanja i svoje spoznaje, svoj i naš Muzej te svoja i naša stoljeća – uz ona pradavna i jedno svoje kratko, za života, i jedno svoje i naše dugo, kojemu nije suđeno da tako skoro mine, a kojemu smo tek kalendaru za volju posvetili današnji dan.

Izložbom Ane Solter *Ksenija Vinski-Gasparini – dama hrvatske arheologije* u Arheološkom muzeju u Zagrebu podsjetit ćemo se koliko je lijepo i moćno bilo Ksenijino djelo. A za okruglim stolom koji je u njenu čast organizirala dr. sc. Jacqueline Balen upravit ćemo pogled ne samo u nju, već i u stoljeća koje nam je ostavila na pažnju i brigu, da i sami provjerimo te možda spoznamo jesmo li smo dorasli tome zadatku.

KSENIJA VINSKI-GASPARINI rođena je u Zadru 25. VII. 1919. godine; osnovnu školu polazila je u Benkovcu kraj Zadra i Kruševcu. Nakon mature u Novom Sadu, godine 1938. upisala se na studij (grupa: povijest umjetnosti i arheologija) na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, gdje je studirala do 1941. godine; potom je studij iste grupe nastavila na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, da bi diplomirala 1944. godine. Doktorirala je na Filozofskom fakultetu u Zadru 1970. godine obranivši disertaciju *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj*. U zvanje višeg znanstvenog suradnika promovirana je 1972., a 1978. godine u znanstvenog savjetnika Arheološkog muzeja u Zagrebu.

U rujnu 1944. godine zaposlila se kao kustos pripravnik na prethistorijskom i srednjovjekovnom odjelu, da bi nekoliko godina potom ostala na prethistorijskom odjelu koji je i vodila od 1966. do 1979. godine, odnosno do odlaska u mirovinu. Tijekom cijelog svog radnog vijeka gotovo da i nema poslova vezanih za muzeološku i arheološku djelatnost koju nije obavljala. Poratnih se godina prihvatila sređivanja cjelokupne prethistorijske zbirke, sto nije bio jednostavan zadatak ima li se u vidu da je prethistorijska zbirka zagrebačkog muzeja jedna od najvećih u zemlji. Radeći na poslovima vezanim za Muzej i muzeološku djelatnost – bilo da je riječ o klasifikaciji arheološkog fundusa, zaštiti i konzervaciji predmeta, prikupljanju terenskih i arhivskih podataka, objavi građe ili napokon prezentaciji spomeničke baštine – do punog izražaja dolazile su njene stručne, znanstvene, organizacijske i pedagoške sposobnosti. Posebnu pažnju posvetila je uređenju studijskih zbirki (depozitarij), kao i reorganizaciji stalnih postava, a za posljednju ekspoziciju otvorenu 1974. godine napisala je i Vodič po zbirci. Osim stalnog postava, autor je i brojnih izložbi, sadržaj kojih se kretao u okviru odabranih tematskih cjelina – *Spomenici zlatarstva od prethistorije do srednjeg vijeka* – ili njenih terenskih istraživanja – *Prethistorijsko naselje u Svetom Petru Ludbreškom, Istraživanje tumula starijeg željeznog doba u Međimurju* – postavljenih ne samo u matičnoj kući već i u srodnim ustanovama drugih gradova i sredina. Njegujući vrlo živu međumuzejsku suradnju njenom zaslugom, isto tako, zagrebački Muzej bio je domaćinom nizu izložbi kako iz zemlje, tako i iz inozemstva.

Od samog početka svog rada vrlo aktivno bavi se znanstvenoistraživačkim radom, a njen interes kreće se ponajprije u okvirima prethistorijske arheologije, iako je osobito ranijih godina dala nekoliko značajnih priloga s područja srednjeg vijeka. Neki od radova koji se tiču medijevalne arheologije potekli su – potrebno je napomenuti iz terenskih istraživanja dr. Ksenije Vinski-Gasparini. To su primjerice gradište Mrsunjski lug, groblje u Brodskom Drenovcu i Bošnjacima, kao i za izučavanje povijesti Zagreba važno istraživanje dijela kasnosrednjovjekovnih zemljanih fortifikacija s tragovima drvenih palisada u parku Ribnjak na položaju Gamula, koje su zasigurno prije ili oko 16. stoljeća štatile Kaptol. Nakon srednjovjekovnih slijede isklju-

čivo radovi s područja prethistorijske arheologije, u kojima obrađuje na njoj svojstven koncizan način problematiku metalnih razdoblja od eneolitika do latena. Među ranijim objavama posebice valja istaknuti rad Iskapanje prethistorijskog naselja u Belom Manastiru, u kojem se jasno ocrtava njena sklonost metodama rada, što se temelje na terenskim istraživanjima, organizacijskim metodološki i tehnički uzornom, na doličnoj ravni. Već zarana uočava se – kako na osnovu objavljenih sinteza i rasprava, tako i na osnovu terenskih istraživanja – njen interes usmjeren proučavanju kasnog brončanog i starijeg željeznog doba na području kontinentalne Hrvatske. Rezultat dugogodišnjih istraživanja – nekropole Zagreb-Vrapče, Virovitica, Sirova Katalena, Martijanec-Žgališće, Vukovar-Lijeva bara – te poznavanje golemog arheološkog fundusa, posebice vrlo bogatih ostava, jest objava monografije *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj*. To djelo sintetskog karaktera, u kojem je predložen kronološki sistem za razdoblje starije i mlađe kulture polja sa žarama – a uz kronološke, tipološke, genetske, daju se i historijski parametri – jedno je od kapitalnih u proučavanju kasnog brončanog doba odnosno kulture polja sa žarama. I kasniji radovi dr. K. Vinski-Gasparini vezani su uz istu problematiku, stoga valja istaknuti i sintezu brončanog doba *Kultura polja sa žarama sa svojim grupama*, tiskanu u knjizi *Bronzano doba*, edicije *Praistorija jugoslavenskih zemalja* u kojoj, osim područja međurječja Save i Drave, u razmatranje uključuje i sjevernu Bosnu. Jednako kao i brončanom dobu, puno pažnje posvetila je istraživanju starijeg željeznog doba. Sintezi pod naslovom *Grupa Martijanec-Kaptol*, tiskanoj u knjizi *Željezno doba*, već spomenute edicije prethodio je niz ranije objavljenih radova kao i terenskih istraživanja – nekropole Jalžabet, Martijanec, Miholjanec, Goričan ili naselje Sveti Petar Ludbreški – vezanih za problematiku tog prethistorijskog perioda. Definirajući grupu Martijanec-Kaptol, uz kronološke okvire, područje rasprostiranja, genezu, daje i njene odnose s istovremenim grupama istočnoalpskog i balkanskog prostora. Upravo radovi iz područja kasnog brončanog i starijeg željeznog doba svrstavaju dr. Kseniju Vinski-Gasparini u sam vrh naše i europske prethistorijske arheološke znanosti.

O rezultatima svojih istraživanja, osim putem publiciranja, stručnu je javnost informirala na kongresima i simpozijima. Dopisni je član uglednih institucija, primjerice Talijanskog instituta za protopovijesnu i pretpovijesnu arheologiju u Firenci. Za muzeološki i znanstveni rad nekoliko je puta nagrađivana, a najveća priznanje dobila je 1976. godine, kad joj je dodijeljena Republička nagrada za znanstveni rad iz područja društvenih znanosti *Božidar Adžija*. Naposljetku treba istaknuti da se 1958. godine prihvatila tehničkog uredništva nanovo pokrenutog muzejskog glasila *Vjesnik* (treća serija).

Preuzeto iz: Dubravka Balen-Letunić, Uvod, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3.s., XXIII, 1990, 9-10.

Ksenija Vinski-Gasparini – bibliografija arheoloških radova od 1950.-1987. godine, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 3.s., XXIII, 1990, 11-15.

BOŠNJACI - DARAŽ, 1958.

SAŽECI

ZAGREB – VRAPČE, 1959.

Ana Solter

Arheološki muzej u Zagrebu
asolter@amz.hr

Jacqueline Balen

Arheološki muzej u Zagrebu
jbalen@amz.hr

Ksenija Vinski-Gasparini – dama hrvatske arheologije

Ksenija Vinski-Gasparini zaposlila se na mjesto kustosa Arheološkog muzeja u Zagrebu 1944. godine, gdje je provela svoj radni vijek sve do mirovine 1979. godine. Radila je na srednjovjekovnom i pretpovijesnom odjelu na sistematizaciji građe ponajviše brončanog i željeznog doba te je vodila mnogobrojna arheološka istraživanja na području kontinentalne Hrvatske. Autorica je mnogobrojnih izložbi kao i nekoliko različitih stalnih postava. Ovim predavanjem osvrnut ćemo se na njezino obrazovanje, bogati muzeološki rad, osobne odnose, kao i druge faktore koji oblikuju arheološku karijeru.

Ana Solter voditeljica je Odjela za dokumentaciju Arheološkog muzeja u Zagrebu, voditeljica je raznih projekata digitalizacije arheološke i dokumentacijske građe Muzeja, autorica je nekoliko izložbenih projekata kao i stručnih i znanstvenih članaka. Sudjelovala je u brojnim arheološkim istraživanjima (Vučedol, Sopot, Đakovo, Virovitica ...). Znanstveni rad usmjeren je na istraživanje povijesti hrvatske arheologije te joj je se na tome zasniva i doktorski rad. Dobitnica je godišnje nagrade Hrvatskog arheološkog društva (2016.) za projekt *#DoveTales, Vučedolska golubica putuje s Vama* i Hrvatskog muzejskog društva (2017.) za monografiju *Arheološki muzej u Zagrebu – život od 19. do 21. stoljeća*.

Jacqueline Balen muzejska je savjetnica i voditeljica Pretpovijesnog odjela Arheološkog muzeja u Zagrebu. Završila je studij arheologije na Odsjeku za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1995. godine. Magistarski rad obranila je 2002. godine, a doktorirala je 2010. godine. Zaposlena je u Arheološkom muzeju u Zagrebu od 1995. godine. Od 2012. do 2015. obnašala je funkciju ravnateljice Arheološkog muzeja u Zagrebu. Od 2017. godine je u zvanju više znanstvene suradnice i naslovno znanstveno-nastavnom zvanju docenta. Od akad. godine 2008./2009. aktivno sudjeluje u izvođenju nastave na studijskom programu Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Autorica je nekoliko izložbenih projekata kao i stručnih i znanstvenih članaka. Sudjelovala je i vodila brojna arheološka istraživanja. Znanstveni rad usmjeren je na razdoblje mlađeg kamenog i bakrenog doba. Aktualna je predsjednica Hrvatskog arheološkog društva.

SV. PETAR LUDBREŠKI – STARO GROBLJE, 1960.

Daria Ložnjak Dizdar
Institut za arheologiju u Zagrebu
dldizdar@iarh.hr

Retrospektiva i važnost istraživačkog rada Ksenije Vinski-Gasparini o kasnom brončanom dobu i početku starijeg željeznog doba

Knjiga *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj* Ksenije Vinski-Gasparini jedna je od nezaobilaznih publikacija svakom arheologu – iskusnom istraživaču ili studentu u proučavanju kasnog brončanog doba iz opusa iste autorice. Aktualnost pojedinih tema i načina na koji ih je proučavala i predstavila K. Vinski-Gasparini u literaturi sedamdesetih i osamdesetih godina 20. st. kao i njihova vrijednost u suvremenim okvirima prapovijesne arheologiju u sjevernoj Hrvatskoj, regiji i srednjoj Europi bit će predstavljeni na pojedinim primjerima istraživačkih pitanja koje je proučavala, npr. groblja i način pokopavanja u kulturi polja sa žarama, ostave, uspostava regionalnih kronoloških sustava... Promišljeni pristup arheološkim iskopavanjima, proučavanju zatečene građe u depoima koji su vidljivi u publiciranim radovima iz pera Ksenije Vinski-Gasparini svjedoče o svijetlom tragu i bogatoj baštini koju je ostavila budućim naraštajima arheologa koji se bave temama kasnog brončanog doba i starijeg željeznoga doba na prostoru sjeverne Hrvatske.

Daria Ložnjak Dizdar je viša znanstvena suradnica u Institutu za arheologiju u Zagrebu. Njezini istraživački interesi su prapovijesna arheologija, zajednice i identiteti brončanog i starijeg željeznog doba u Karpatskoj kotlini, s naglaskom na pogrebnim običajima, dobnim skupinama i keramici. Sudjelovala je u brojnim arheološkim istraživanjima u kontinentalnoj Hrvatskoj (Zvonimirovo, Ilok, Sotin, Dolina). Suautorica je nekoliko izložbi (*Starija faza kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj – novi izazovi*, *Arheološke spoznaje o Sotinu – Rezultati probnih istraživanja 2008. – 2010.*, *Dolina na Savi. Život uz rijeku na kraju kasnog brončanog doba*, *Veliko polje u Slatini – prapovijesna groblja*). Sudjeluje u nastavi diplomskoj studija Odsjeka za arheologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Piše o temama brončanog i početka starijeg željeznog doba na jugu Karpatske kotline.

KNIN – GREBLJE, 1966.

Snježana Karavanić

Institut za arheologiju u Zagrebu

snjezana.karavanic@iarh.hr

Grupa Zagreb – od vizije do realizacije

Ksenija Vinski-Gasparini s pravom se može nazvati utemeljiteljem suvremenog proučavanja kasnog brončanog doba i istovremenog fenomena kulture polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj. Nakon publiciranja njene monografije u Zadru 1973. *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj* definirane su osnove i smjernice u proučavanju perioda od oko 1300. do 800. pr. Kr. U knjizi su definirane pojedine faze kulture polja sa žarama, od kojih su za ovo izlaganje važne faze I do III koje obuhvaćaju ranu kulturu polja sa žarama. Osobito se u fazi II ističe utjecaj Baierdorf Velatice grupe ili stila što je navelo Kseniju Vinski-Gasparini da u Praistoriji jugoslavenskih zemalja iz 1983. godine definira grupu Zagreb, ali i druge grupe kao što su Virovitica, Velika Gorica. Zanimljivo je da je grupa Zagreb definirana na relativno malom opsegu materijala, ali je na vrlo suvremen i detaljan način prikazana u svojoj distribuciji, relativnoj kronologiji i interpretaciji arheološkog zapisa. Upravo su kasnija istraživanja poput onih 80-tih godina na položaju Igrišće na Kalniku, gdje je istraživala prof.dr. Nives Majnarić-Pandžić, dovela do realizacije ideja koje je imala Vinski-Gasparini. Najnovija istraživanja Instituta za arheologiju na Igrišću također su potvrdila postojanje grupe Zagreb na prostoru sjeverozapadne Hrvatske i pokazala njenu uklopljenost u krug kulture polja sa žarama srednjeg Podunavlja.

Snježana Karavanić, rođena 1966. u Zenici (Republika Bosna i Hercegovina), završila je osnovno obrazovanje i klasičnu gimnaziju u Zagrebu gdje 1985. upisuje studij povijesti i arheologije na Filozofskom fakultetu. Njen diplomski i magistarski rad (mentor prof. dr. Nives Majnarić-Pandžić) donose rezultate istraživanja naselja kasnog brončanog doba Kalnik-Igrišće. Nakon što je 1994. obranila magistarski rad o tipologiji i statistici keramičkog materijala s Kalnika, okreće se daljnjem istraživanju fenomena kulture polja sa žarama. 2000. godine brani doktorsku disertaciju o problemu prijelaza iz ranije u mladu kulturu polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj pod mentorstvom prof.dr. Nives Majnarić-Pandžić (Odsjek za arheologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu). Bila je zaposlena na Odsjeku za arheologiju od 1992. do 2001. godine kada se zapošljava kao znanstveni asistent u Institutu za arheologiju u Zagrebu gdje i danas radi. Njeno polje istraživanja upravo je arheologija kulture polja sa žarama i to osobito naselja. Istraživala je dugi niz godina naselje Mačkovac-Crišnjevi a 2006. obnovila je istraživanja na Igrišću i otkrila vrlo važne strukture i artefakte iz vremena kulture polja sa žarama. Ovi rezultati uskoro će biti publicirani u prvoj monografiji o Kalniku-Igrišću.

Martina Blečić Kavur

Univerza na Primorskem

Fakulteta za humanistične studije, Kopar, SLO

martinabkavur@gmail.com

Sve je moguće! Ostave sjevernog Jadrana u kontekstu novih istraživanja

Prema ustaljenoj slici područje istočnog pružanja sjevernog Jadrana oskudijeva ostavama iz razdoblja kasnog brončanog i starijeg željeznog doba, premda su u širem kulturnom prostoru *Caput Adriae* brojno zastupljene i strukturirane u četiri kronološka horizonta. Do nedavno smo raspolagali samo s tri manje kasnobrončanodobne ostave iz Istre izrazito homogenog sadržaja (Monte Maestà kod Štinjana, Baredine kod Brtonigle i iz Oprtlja) koje su, nažalost, posve izgubljene. Nešto je bolja situacija sa željeznodobnim ostavama heterogenog sadržaja iz Kosmatog Kostela/Pietra Pelosa i iz Tivolija kod Pule, objavljenima u cijelosti.

Na prostoru Kvarnera i njegovog zaleđa takvi su nalazi u potpunosti izostajali. Izlaganje će se stoga usredotočiti na predstavljanje prvih nalaza ostava kasnog brončanog i starijeg željeznog doba toga područja (Moravička sela kod Brod Moravica, Prem kod Mošćeničke Drage i Malinica kod Klane), čime će biti prigodno posvećen obljetnici rođenja Ksenije Vinski Gasparini koja je fenomen odlaganja ostava na prostoru Hrvatske i šire regije prva temeljno sintetizirala. Za razliku od istarskih, sve su kvarnerske ostave izrazito heterogenih obilježja, s garniturom predmeta koji se, uopće, po prvi puta nalaze na sjevernom Jadranu. Konceptualno zato, prema trenutačnom stanju istraženosti, nemaju adekvatnih analogija u kontekstima sjeverno-jadranskih nekropola, a stilsko-tipološke karakteristike smještaju ih u širi vremenski raspon od više od 500 godina, odnosno od Br D do Ha C u smislu srednjoeuropske periodizacije. Zajedno s pojedinačnim nalazima, ukazivat će na različite društveno-kulturne poveznice što ih interpretira kao trajno obilježen „čin“ točno određenog kulturnog znanja iz šire, ali istovremene kulturne mreže značenja od italskog i alpskog sve do panonskog i karpatskog prostora. Vrednovane s novim analitičkim metodama dobiti će prepoznatljiv oblik u suvislom i semantičkom interpretiranju ostava primjerenih širem ambijentu *Caput Adriae*.

Martina Blečić Kavur rođena je 1974. u Rijeci. Studij arheologije i povijest diplomirala je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je ujedno i magistrirala s područja prapovijesne arheologije. Na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani obranila je doktorsku diser-

taciju. Dobitnica je više stipendija za znanstveno i stručno usavršavanje u inozemstvu, a kao stipendist-istraživač DAADA boravila je 2003./2004. i 2005. godine na Freie Universität u Berlinu. Zaposlena je na Univerzi na Primorskem, Fakulteti za humanistične studije u Kopru, gdje predaje arheologiju brončanog i željeznog doba te prapovijesnu umjetnost od 1. do 3. stupnja. Kao gostujući profesor predavala je na brojnim sveučilištima u zemlji i inozemstvu, te realizirala niz međunarodnih izložbi (Berlin, Trieste, Ljubljana, Zagreb, Rijeka, Mali Lošinj, Pula, Beograd, Banja Luka, Trebinje, Podgorica, Skopje, Ohrid). Učestvovala je na kongresima i skupovima u zemlji i inozemstvu gdje je izlagala i objavila mnogobrojne priloge i znanstvene rezultate. U okviru dosadašnjeg znanstvenoga rada objavila je više od 150 radova, te kao aktivni znanstvenik i suradnik učestvovala na različitim nacionalnim i međunarodnim znanstvenim projektima. Voditeljica je nacionalnog temeljnog projekta *Skupnosti mrtvih, družbe živih: Pozna bronasta doba vzhodne Slovenije* (ARRS, J6-9363; 2018 – 2021) i bilateralnog znanstveno – istraživačkog projekt *Problematične relacije. Sodelovanje med raziskavami in predstavitvami materialne in nematerialne kulturne dediščine* (Slovenija – Bosna i Hercegovina, ARRS 2019 – 2020).

GORIČAN, 1974.

JALŽABET, 1963.

Saša Kovačević

Institut za arheologiju u Zagrebu

sasa.kovacevic@iarh.hr

Stopama Ksenije Vinski-Gasparini u Martijancu (1957.), Jalžabetu (1963.) i varaždinskoj Podravini – rezultati novih istraživanja

Utjecaj i značaj djelovanja Ksenije Vinski-Gasparini iz Arheološkog muzeja u Zagrebu davno je nadišao okvire prostora u kojem je živjela i radila. Njeni radovi i dalje ostaju osnovno polazište u razmatranju brojnih pitanja arheologije brončanoga i željeznog doba. Tako je i u kontekstu proučavanja razvijene i kasne faze starijega željeznog doba na prostoru središnje Hrvatske. Nakon dugotrajnih priprema, Institut za arheologiju započeo je arheološka i geofizička istraživanja lokaliteta halštatske kulture u dolini rijeke Drave, u slivu Plitvice i Bednje. Brojne podravske lokalitete starijega željeznog doba - od kojih najzvučnija imena nose Martijanec i Jalžabet - prva je istraživala upravo K. Vinski-Gasparini. Arheološke krajolike i lokalitete starijega željeznog doba istog područja proučavao je i prezentirao međunarodni znanstveni projekt *Iron-Age-Danube Interreg DTP* koji je bio djelomično financiran od strane EU, a koji je nedavno završio. Institut za arheologiju sudjelovao je u projektu s partnerima iz pet podunavskih zemalja upravo temeljem istraživanja arheološkog krajolika starijega željeznog doba u mikroregiji Jalžabet-Martijanec-Zbelava. U predavanju bih se želio zadržati na nekoliko problema u kontekstu novih istraživanja starijega željeznog doba u slivu Plitvice i Bednje, a na tragu pionirskog rada K. Vinski-Gasparini.

Saša Kovačević rođen je 1974. g. u Republici Njemačkoj. Godine 1992. upisuje dvopredmetni studij povijesti i arheologije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, a 2000. g. poslijediplomski studij prapovijesne arheologije na istom fakultetu. U Institutu za arheologiju u Zagrebu zapošljava se 2000. godine. Magistarski rad *Naseljenost sjeverozapadne Hrvatske u starijem željeznom dobu* mentorice prof. dr. sc. Nives Majnarić Pandžić brani 2004. godine. Od 2007. do 2013. g. suradnik je na projektu *Razvoj i mobilnost protopovijesnih zajednica na tlu kontinentalne Hrvatske*, voditelja dr. sc. Marka Dizdara. 2009. godine obranio je doktorsku disertaciju pod nazivom *Infrastruktura naselja starijega željeznog doba u Podravini* pod mentorstvom dr. sc. Hrvoja Potrebiće. Znanstveno-istraživački rad usmjeren mu je posebice proučavanju dinamike naseljavanja, strukture naselja i svakodnevnog života u posljednjem tisućljeću prije Krista, osobito u razvijenoj i kasnoj fazi starijega željeznog doba. Od 2017. do 2019. g. vođa je projektnog tima Instituta za arheologiju u međunarodnom projektu *Monumentalni krajolici starijega željeznog doba na prostoru Podunavlja (Iron-Age-Danube)* koji se provodio u sklopu programa EU, *Interreg Programa transnacionalne suradnje Dunav 2014.-2020.* Od 2017. g. na čelu je tima koji vrši zaštitna arheološka istraživanja gigantskog grobnog humka Gomile u Jalžabetu.

Ksenija Vinski-Gasparini i istraživanje groblja pod humcima u selu Goričan

Jedno od najvažnijih terenskih istraživanja u karijeri Ksenije Vinski Gasparini ono je na groblju spaljenih pokojnika pod humcima na položajima Gmajna i Buci, smještenima istočno od sela Goričan u Međimurju. Istraživanja na ovome lokalitetu provođena su u razdoblju od 1974. do 1984. godine, pri čemu je Ksenija Vinski-Gasparini bila voditeljica u kampanjama iz 1974.–1975. te 1977.–1979. godine, dok su istraživanja nastavljena do 1984. godine od strane Muzeja Međimurja – Čakovec, pod vodstvom kustosa Josipa Vidovića. U tom razdoblju istraženo je osamnaest od tridesetak utvrđenih tumula, od čega deset pod vodstvom Ksenije Vinski Gasparini. S obzirom na ugroženost grobnih humaka građevinskim i poljoprivrednim radovima, iskopavanja su imala više karakter zaštitnih nego susatavnih istraživanja. To se ogleda i u znatnoj oštećenosti grobnih cjelina, kao i grobnih priloga. Pogrebni ritual karakterističan je za kaptolsku grupu, s individualnim paljevinskim ukopima pod grobnih humcima. Kamene grobne komore nisu zabilježene, kao u slučaju Martijanca ili Kaptola, dok određeni detalji iz iskopavanja ukazuju na moguće postojanje drvenih komora u pojedinim tumulima. Također, pri iskopavanju tumula 1 istražen je i jedan mlađi skeletni ukop s prilogom keramičke posude izrađene na lončarskom kolu, karakterističnom za latensku kulturu. Fenomen naknadnog ukopavanja mladeželjeznodobnih, odnosno latenskih grobova u stariježeljeznodobne tumule dobro je posvjedočen na susjednom slovenskom prostoru.

Osim terenskih izvještaja objavljenih u *Vjesniku Arheološkog muzeja u Zagrebu* te *Muzejskom Glasniku – Glasilu Muzeja sjeverozapadne Hrvatske*, te kraćim navodima u radu *Osvrt na istraživanja kasnog brončanog i starijeg željeznog doba u sjevernoj Hrvatskoj* objavljenog u *Izdanjima HAD-a* iz 1978., rezultati istraživanja u Goričanu parcijalno su prikazani u poglavlju petog sveska *Praistorije jugoslavenskih zemalja*, u kojemu je Ksenija Vinski-Gasparini predstavila sintezu poznatih podataka, ali i definirala kulturnu grupu Martijanec-Kaptol, prethodno označavanu različitim terminima. Nažalost, rezultate istraživanja nikada nije u potpunosti objavila. Groblje pod humcima u Goričanu našlo se i u sintezi grupe Martijanec-Kaptol autorice Jasne Šimek u katalogu izložbe *Ratnici na razmeđu Istoka i Zapada – Starije željezno doba u kontinentalnoj Hrvatskoj*, iako niti ovaj prilog, osim nekoliko do tada neobjavljenih grobnih priloga, nije obuhvatio postojeću terensku dokumentaciju ili se bavio grobnim cjelinama. Iz tog razloga će u ovome predavanju biti predstavljeni pojedini aspekti istraživanja u Goričanu, do sada nepoznati široj arheološkoj javnosti.

Ivan Drnić rođen je 2.10.1979. godine u Zagrebu. Srednjoškolsko obrazovanje stječe u Gimnaziji Velika Gorica, a 1999. upisuje Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, smjer arheologija i povijest. Diplomirao je 2006. godine, a doktorski studij iz prapovijesne arheologije na Filozofskom fakultetu u Zagrebu upisuje 2008. godine. Doktorirao je 2019. godine s temom *Donje Pokuplje u komunikacijskoj mreži željeznoga doba na razmeđu južne Panonije, istočnih Alpa i zapadnoga Balkana*. Od 2009. godine zaposlen je na Pretpovijesnom odjelu Arheološkog muzeja u Zagrebu na mjestu kustosa. Voditelj je Zbirki predmeta starijeg i mlađeg željeznog doba te Zbirke pretpovijesnih zlatnih predmeta. Kao član stručne ekipe, zamjenik voditelja ili voditelj sudjelovao je u brojnim zaštitnim i sustavnim arheološkim istraživanjima, od kojih treba istaknuti dugogodišnje iskopavanje željeznodobnog naselja u Sisku (projekt *Segestika – centar na periferiji*), kao i nedavno započeto istraživanje željeznodobnog naselja na utoku rijeke Dobre u Kupu kod sela Donje Pokupje.

GORIČAN, 1974.

JALŽABET, 1963

Maja Bunčić

Arheološki muzej u Zagrebu

mbuncic@amz.hr

Doprinos Ksenije Vinski-Gasparini srednjovjekovnoj arheologiji

Iako su prva asocijacija na Kseniju Vinski Gasparini metalna razdoblja pretpovijesne arheologije, njezin dugogodišnji paralelni rad na Prehistorijskom i ranosrednjovjekovnom odjelu Arheološkog muzeja u Zagrebu, na kojima je sve do kraja 60-ih godina prošlog stoljeća radila zajedno sa svojim suprugom Zdenkom Vinskim, rezultirao je značajnim doprinosom na polju srednjovjekovne arheologije. Sudjelovala je na svim važnim istraživanjima koja je Muzej provodio (Mr-sunjski lug kod Brodskog Stupnika, Vukovar – Lijeva bara, Brodski Drenovac – Plana, Zagreb – Ribnjak itd...), bavila se aktivno drugim primarnim muzejskim poslovima te napisala nekoliko znanstvenih radova. U okviru današnjeg Srednjovjekovnog odjela njezin je predani rad ostavio vidljiv i važan trag što će ovo izlaganje nastojati i predstaviti.

Maja Bunčić od 2009. godine stalno je zaposlena u Arheološkom muzeju u Zagrebu, a prije toga radila je u Gradskom muzeju Vukovar, Institutu za arheologiju te sudjelovala na mnogim arheološkim istraživanjima u Hrvatskoj i Sloveniji. U zvanju je više kustosice (2014.) te je voditeljica Srednjovjekovnog odjela (2017). Autorica je, koautorica i koordinatorka nekoliko domaćih i međunarodnih izložbenih projekata i stalnoga postava. Znanstveni interes usmjeren je na arheologiju (razvijenog i kasnog) srednjeg vijeka kontinentalne Hrvatske, osobito na teme vezane uz naselja i svakodnevnog života te nakit koji je i tema doktorske disertacije u izradi.

ČADAVICA, 1958.

ORGANIZATOR OKRUGLOG STOLA

Arheološki muzej u Zagrebu

NAKLADNIK

Arheološki muzej u Zagrebu

ZA NAKLADNIKA

Sanjin Mihelić

UREDNIKA

Ana Solter

ORGANIZACIJA OKRUGLOG STOLA

Jacqueline Balen

FOTOGRAFIJE

Dokumentarna zbirka II, Arheološki muzej u Zagrebu

OBLIKOVANJE I PRIPREMA ZA TISAK

Sensus Design Factory

Srećko Škrinjarić

TISAK

Tiskara Zelina d.d.

NAKLADA

50 primjeraka

ISBN: 978-953-8143-32-8

ORGANIZATOR IZLOŽBE

Arheološki muzej u Zagrebu

AUTORICA IZLOŽBE

Ana Solter

SURADNICE NA IZLOŽBI

Jacqueline Balen

Maja Bunčić

LIKOVNI POSTAV IZLOŽBE

Slađana Latinović

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Srećko Škrinjarić

**arheološki
muzej
u zagrebu**

— TRG NIKOLE ŠUBIĆA ZRINSKOG 19
HR-10000 ZAGREB

T 01 4873101
E amz@amz.hr
www.amz.hr

amz
—————
—————
—————

